

hvatnije i najznačajnije kulturne manifestacije u narodnooslobodilačkom ratu, bio je izražen parolom — »SVI ZA BORBU — SVI ZA POBJEDU!« Izložba prati sam tok Kongresa bogatom dokumentacijom — sačuvani materijali, referati, fotografije diskutirane i izvođača kulturno-umjetničkog programa. Poslije svečanog dijela Kongresa započeo je 26. lipnja, radni dio Kongresa, na kojem su se čitali referati i diskutiralo.

Tokom Kongresa bile su u Topuskom priređene kazališne i glazbene priredbe, književnici su čitali svoju prozu i stihove, a otvorena je fotografska izložba i likovna izložba trinaestorice sudionika. Na toj prvoj kolektivnoj izložbi umjetnika na oslobođenom teritoriju izlagali su: Agbaba, Čaće, Čerić, Čermak, Detoni, Krupa, Mraz, Murtić, Prica, Radauš, Rajković, Rukljač i Šimaga. Izložba se u cijelosti nije mogla rekonstruirati, jer su mnogi radovi izlagača propali, ili su zagubljeni. Zbog ratnih uvjeta nije tiskan ni izložbeni katalog, pa je našom izložbom načinjen izbor iz zbirke Muzeja vremenski proširen do svršetka rata. Izložena djela najautentičnije govore o vremenu nastanka; izraz im je suptilan i duboko emotivan, čime dokazuju da Muze nisu šutjele, dok je oružje zborilo.

ABSTRACT

Topusko 1944 — Zagreb 1984

R. Ivanuš

The exhibition Topusko 1944 — Zagreb 1984 in the Museum of the Revolution of the Peoples of Croatia, in Zagreb, marked the finale of the celebration organized to commemorate the 40th anniversary of the Congress of Cultural and Public Workers of Croatia that took place in Topusko in 1944.

The exhibition of photographs and photocopied documents is about the cultural life of Croatia in 1944.

Muzej mediteranskih starina — Stockholm

Ivan Ružić

»Mladost«, Zagreb

Privremeni raskošni postav u adaptiranom prostoru banke

Zbirke Muzeja mediteranskih starina u Stockholmu rezultat su uključivanja

švedskih znanstvenika u iskopavanja i istraživanja mediteranskih kultura; one su, k tome i rezultat sustavnog sakupljanja materijala za ilustraciju kulturnih slojeva mediteranskih kultura, tako oprečnih u svojoj »obasjanosti suncem« nordijskom mentalitetu.

Planirana je gradnja novog objekta, no u međuvremenu švedski su znanstvenici, želeći prikazati javnosti rezultate svoga rada kao i eksponate, našli privremeni smještaj u zgradi bivše banke na Feldsgatenu u Stockholmu. Iza terakotnih ulaznih dveri nalazi se prostor banke, koja, sagrađena 1906. godine u stilu renesansnih palazza Bologne, predstavlja jedan od najviših graditeljskih dometa švedskog historičističkog arhitekta Rudolfa Arborelius.

U tom se muzeju, osim klasičnih kultura antike i Egipta, nalazi i jedina zbirka islamske umjetnosti u Švedskoj. Islamski eksponati, prezentirani da dočaraju vrhunac dizajna i dostignuća umjetničkog obrta, nude živahan svijet oblika, pun boja i dinamike, u očitoj suprotnosti klasicističkom arhitektonskom objektu u kojem

su izloženi. Ti se oblici umjetnosti posebnim efektima naglašuju, da bi potcrtali i jednu posve novu muzeološku komponentu, istraživanje slobode sklada i stvaranja u vremenu i prostoru, istraživanje dizajna kao medija. Glavna centralna dvorana banke je ujedno i središte muzeja, s obzirom na izloženi materijal, muzeološke ideje i umjetnički doživljaj. U tom su prostoru izloščima prikazani uvjeti i način svakodnevnog života antičkih naroda. To je na potpuno nov način izloženo na centralnom četverostranom modulu, za koji je poslužio bivši glavni blagajnički stol (»šalter«) banke. Svaka od stranica pravokutnika predstavlja u skoncentriranom obliku jednu zaokruženu prostornu i tematsku cjelinu. Na podiju od zelenog mramora, koji je u svojoj novoj funkciji, na nov su način izloženi eksponati, koji više nisu samo kronološki i funkcionalno povezani, nego je i njihov vizualni efekat dominantan; tako je egzaktnost i sustavnost slijeda materijalne kulture prebačeno u institutsko proučavanje, a u pedagoško-educativnom smislu ilustrirana je punoća života prošlosti.

Glavna dvorana Banke — središnji izložbeni prostor Muzeja mediteranskih starina u Stockholmu

To je bila ideja vodilja cijelog postava, u kojem je dano da promatrač sudjeluje u tri teme: čovjek, kult mrtvih i bogovi u životu prošlih vremena. To je majstorski iskoristio »arhitekt postava« Sivert Lindblom, kao jednu od mogućnosti kako bi trebalo staviti muzej u funkciju, a ne dopustiti rijetkim naučnim istraživačima da vide i shvate prošlost kao jedini posvećeni u magiju shvaćanja pojma povijesti. Dana je mogućnost promatraču da shvati i metode, kao i momente nalaza arheoloških eksponata, odnosno pokušaj restitucije situacije, što prosječnom Šveđaninu daje neke momente za vlastitu sliku znanstvenih metoda kojima je ovaj izuzetni vizualni doživljaj omogućen.

Srž same muzejske zbirke su eksponati sakupljeni tijekom ciparskih istraživanja, pod vodstvom Einara Gjerstada. Nastojalo se prikazati lokalitete kako su otkriveni, kao npr. nalaz u Agia Irini, ili se posezalo za komponiranjem elemenata zbog edukativnosti teme (*Panta Theōn Glērē*). Pokušali smo u eksplicaciji i naraciji prikazati Muzej mediteranskih starina

u Stockholmu, da bi rasvijetlili neke probleme moderne muzeologije, odnosno stav koji zastupaju švedski znanstvenici u ovom konkretnom slučaju. Problem »privremenog« muzeja je u ovom konkretnom slučaju postigao takav edukativni učinak, da je došlo u pitanje i stvaranje novog objekta, u kojem bi bile pohranjene zbirke. Naravno, bogato švedsko društvo je u mogućnosti da radi eksperimente te vrste, bar što se tiče objekata. No duša muzeja nije građevina u kojoj je pohranjena zbirka, makar ovom konceptu ona bitno pridonosi medijskom postavljanju eksponata transpozicijom »hrama novca« u »hram prošlosti«, muzej. Postav koji je riješen prvenstveno edukativno, a zatim snažnom vizualnom notom daje mogućnosti razrješenja kulturne komunikacije eksponat-promatrač u čisto formalnom, dizajnerskom sustavu, intonirajući doživljaj pred egzaktnom znanstvenom kronološkom prezentacijom. Suvremenost muzeja postaje na taj način svojom otvorenošću prihvatljiva i »neobrazovanom« promatraču, te postiže svoj prvenstveni edukativni cilj.

Kod nas postoji fundus objekata, čija transpozicija u nove sadržaje može ingenioznom izvedbom na primjeru Muzeja mediteranskih starina u Stockholmu postići cilj kojem svi muzealci teže — širokim pristupom publike, u smislu njene edukacije, odnosno podizanja općeg kulturnog nivoa.

Mogućnosti postoje, sredstva nisu neograničena, no da li u vlastitim redovima muzealaca postoji želja za transpozicijom, da li želimo da imamo publiku koja voli muzej ili suhoparne trakate znanstvenog karaktera koje nitko ne čita? Pogledajmo uzor, zatim sami sebe i pokušajmo dati odgovor koji nije zamagljen terminologijom. Da, ili ne!

ABSTRACT

Museum of Mediterranean and Near East Antiquities-Medelhavsmuseet in Stockholm

I. Ružić

The Museum of Mediterranean Antiquities in Stockholm is in a makeshift home behind a bright terracotta-red doorway on Fredsgatan, in an old bank building, built along the lines of a Renaissance palace in Bologna.

The museum has an Islamic Section, the only one in Sweden, offering a busy, colorful world of forms in contrast to those of classical architecture. Its artistic form examines the freedom of time and space. The large central hall houses the museum's center in terms of ideas and artistry. Here there is an attempt to reflect something of the conditions and everyday life of the people of ancient times in four displays which come to a crescendo in the middle of the room, on a podium that conceals the old green marble bank counter. Using three themes — man, the cult of the dead, and gods — S. Lindblom has created exquisite stage designs, mingling time and space with great freedom.

Panta Theon Glere (Sve je puno bogova Thales iz Mileta, citat), kojim se htjelo pokazati da su bogovi i religija bili centar života starih naroda. Pokušaj idejne rekonstrukcije žrtvenog prostora.

